

Tweede Kamer der Staten-Generaal,
t.a.v. de fractievoorzitters
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Datum
16 december 2021
Kenmerk
COS/U202101037

Onderwerp
reactie VNG op regeerakkoord

Geachte dames en heren,

De VNG heeft met belangstelling het gepubliceerde regeerakkoord gelezen. Het is goed dat de vier coalitiepartijen tot een akkoord zijn gekomen en dat er op korte termijn weer een missionair kabinet de regeringsverantwoordelijkheid draagt. Over het akkoord zijn een aantal positieve opmerkingen te maken. De aandacht die wordt geschonken aan de aanpak van maatschappelijke problemen zoals het woningtekort, de klimaatproblematiek, de kansenongelijkheid en de preventieve gezondheidszorg is zeer noodzakelijk en heeft de instemming van gemeenten. Ook is er aandacht voor uitvoerbaarheid van beleid en investeringen in de brede aanpak van ondermijning en criminaliteit, zowel op preventie als repressie. Tenslotte krijgt digitalisering de aandacht die het verdient.

Maar de waardering voor het regeerakkoord is niet uitsluitend positief. Integendeel, gemeenten maken zich grote zorgen over een aantal afspraken die de coalitiepartijen in het akkoord hebben gemaakt en die leiden tot de kwalificatie dat sprake is van een *valse start van het nieuwe kabinet*. Een valse start die zich bovendien niet verhoudt tot het noodzakelijke nieuwe elan in de bestuurscultuur en de interbestuurlijke verhoudingen. Wij vragen u alles in het werk te stellen om ervoor te zorgen dat rijk en gemeenten gezamenlijk verantwoordelijkheid kunnen nemen voor de grote maatschappelijke opgaven.

In deze brief vestigen wij uw aandacht op een viertal zaken:

1. Jeugdhulp: 'arbitrage is arbitrage', de uitkomst van arbitrage moet worden gerespecteerd
2. Opschalingskorting: niet bevrozen maar afschaffen.
3. Woningbouwimpuls en volkshuisvestingsfonds: geen sigaar uit eigen doos
4. Bestuurlijke verhoudingen: erken de lokale autonomie

Jeugdhulp – arbitrage is arbitrage

Gemeenten zijn vanaf 2019 intensief in gesprek met de rijksoverheid om te komen tot een kwalitatief hoogwaardig en financieel houdbaar stelsel van jeugdhulp. Vanwege de weinig coöperatieve opstelling van de rijksoverheid waren we in het voorjaar van 2021 genoodzaakt een arbitrageprocedure te starten. De uitspraak van de Commissie van Wijzen was meer dan helder: het rijk dient gemeenten te compenseren voor de feitelijke kosten van de jeugdhulp en rijk en gemeenten dienen gezamenlijk een hervormingsagenda op te stellen. We stellen vast dat in het regeerakkoord deze uitspraak van de Commissie van Wijzen eenzijdig terzijde wordt geschoven door de financiële reeks niet over te nemen maar deze vanaf 2024 met 100 miljoen en vanaf 2025 zelfs met 500 miljoen te verminderen. Dit is onhaalbaar. De voorgestelde eigen bijdrage van ouders en de normering van zorgkosten bieden geen adequate dekking. Het is daarom niet te vermijden dat kwetsbare kinderen en gezinnen hiervan de dupe worden. Dit is een valse start die moet worden rechtgezet door duidelijk te maken dat het risico voor het niet behalen van deze dekking op geen enkele wijze bij gemeenten mag komen te liggen. Hoe dan ook betreuren we deze keuze in het regeerakkoord en daarom vragen we uw Kamer om deze keuze te herstellen en om ervoor te zorgen dat rijk en gemeenten gezamenlijk een goede start kunnen maken. Mocht er geen sprake zijn van een correctie van het regeerakkoord zal dat effect hebben op andere onderdelen die samenhangen met de uitspraak van de Commissie van Wijzen, waaronder de realisatie van de hervormingsagenda. De VNG zal dan in een extra ledenvergadering van 13 januari 2022 met alle gemeenten bespreken welke consequenties het niet-nakomen van de arbitrageuitkomst voor de opstelling van gemeenten in de hervormingsagenda zal hebben.

Opschalingskorting – niet bevroren maar afschaffen

Het is op zich positief dat de opschalingskorting voor de duur van de kabinetsperiode wordt bevroren. Iedere grond voor de opschalingskorting ontbreekt, daar bestaat inmiddels geen enkele discussie meer over. Gemeenten hebben nadrukkelijk verzocht om de opschalingskorting terug te draaien en dat is voor deze kabinetsperiode gelukt. Gemeenten zullen echter in hun meerjarenbegrotingen moeten rekenen met een volledige terugkeer van de opschalingskorting. Deze niet te onderbouwen korting blijft daarmee als een zwaard van Damocles boven de gemeenten hangen. Dit is onwenselijk en daarom vragen we u om deze korting ook vanaf 2026 structureel stop te zetten. Dan kunnen gemeenten ook structureel investeren in structurele opgaven.

Woningbouwimpuls en Volkshuisvestingsfonds – geen sigaar uit eigen doos

Wij kunnen ons vinden in de ambitie de woningbouw te intensiveren. En ook dat er geld nodig is voor de grote leefbaarheidsuitdagingen in steden en dorpen. Maar we vinden de wijze waarop deze ambitie wordt gefinancierd zeer onwenselijk. Het regeerakkoord haalt voor de woningbouwimpuls en voor het volkshuisvestingsfonds 1 miljard en 600 miljoen uit het gemeentefonds om het vervolgens als specifieke uitkering ter beschikking te stellen aan een aantal gemeenten. Dit is niet alleen een sigaar uit eigen doos die ten koste gaat van andere noodzakelijke gemeentelijke investeringen, het is ook een herverdeling van het gemeentefonds waarbij alle gemeenten betalen voor woningbouw en leefbaarheid in enkele gemeenten. Hiervoor ontbreekt de objectieve grond en in plaats van de relatie tussen steden en omliggende gemeenten te verstevigen leidt deze keuze tot een grotere disbalans tussen stad en omliggende gemeenten.

Bestuurlijke verhoudingen – het belang van lokale autonomie

He regeerakkoord is doordeseemd met de notie dat gemeenten een uitvoeringsloket zijn van rijksbeleid. Het blijkt naast het negeren van de arbitrageuitspraak rond de jeugdhulp uit de passage dat het rijk zich het recht voorbehoudt gemeenten aanwijzingen te kunnen geven. Voornemens over het herstel van interbestuurlijke verhoudingen en over het versterken van de financiële positie van gemeenten ontbreken. De afspraken rond ‘trap op – trap af’ worden niet gerespecteerd. Dit is zeer te betreuren want het lijkt gemeenten juist belangrijk dat rijk en decentrale overheden in gezamenlijkheid komen tot het aanpakken van maatschappelijke problemen. Het rijk heeft gemeenten nodig. We hoeven alleen maar te verwijzen naar – wederom – de jeugdzorg, naar de hersteloperatie kinderopvangtoeslagen of naar de ruimtelijke inpassing van duurzame energieprojecten. De nieuwe coalitie wil met nieuw elan aan de slag en wil zich inzetten voor een nieuwe bestuurscultuur. In de interbestuurlijke verhoudingen is de nieuwe bestuurscultuur volstrekt onzichtbaar. Dit is bepaald niet het nieuwe elan waar gemeenten op gehoopt hadden.

Tot slot

De VNG heeft eerder de wens uitgesproken samen met het rijk als één overheid te werken aan de maatschappelijke opgaven. Gemeenten hebben duidelijk gemaakt hoe die ambitie gerealiseerd zou kunnen worden. Goede financiële en interbestuurlijke verhoudingen en de versterking van de positie van gemeenten zijn hierbij noodzakelijk. Gemeenten hadden de verwachting dat het nieuwe kabinet de afspraken van de Commissie van Wijzen onverkort zou nakomen, de onterechte opschalingskorting eindelijk zou worden afgeschaft en het abonnementstarief in de WMO zou worden gecompenseerd. Helaas komt het regeerakkoord gemeenten niet tegemoet. Dat is zeer te betreuren en moet zo snel mogelijk worden hersteld. We vragen de Kamer daartoe het initiatief te nemen en zijn graag bereid om daarover in gesprek te gaan. Ondertussen beraden gemeenten zich over de vraag hoe zij zich tot het nieuwe kabinet hebben te verhouden. We bespreken dit met alle gemeenten op onze Algemene Ledenvergadering van 13 januari 2022. Het is zeer te wensen dat na deze *valse start* een herstart volgt die de basis legt voor een goede samenwerking in de komende jaren.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Jan van Zanen

Voorzitter